

РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ**С.І. Кукурудза, М.Є. Крет****ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ З ГЕОСОЗОЛОГІЧНОЇ МЕТРИЗАЦІЇ ДОВКІЛЛЯ****Mariusz Kistowski. Atlas sozologiczny gmin Polski 2000–2009.**

- Gdańsk: Wydawnictwo uniwersytetu Gdańskiego, 2012. – 316 s.

Природоохоронні праці вітчизняних географів у наш час не рідкість. За останні роки опубліковано чимало монографій та збірників статей, у яких висвітлюється стан природи, зокрема природоохоронних об'єктів України. Лише національним природним паркам західного регіону України присвячено такі колективні праці: «Природа Карпатського національного парку» (1993), «Ужанський національний природний парк» (2007), «Національний природний парк “Гуцульщина”» (2013), «Шацький національний природний парк» (2014) та інші. Водночас, ці праці фокусують увагу переважно на території природоохоронних об'єктів, залишаючи поза увагою суміжні, переважно антропогенно трансформовані ландшафти.

Професор Гданського університету Маріуш Кістовскі обрав інший шлях дослідження. Його праця охоплює рівень гмін (сільські ради) Польщі. Автор у передмові зазначає: “...це перше в Польщі настільки детальне дослідження, присвячене винятково проблематиці, пов'язаній з ризиками, якістю та охороною навколишнього природного середовища в країні.” Узагальнення виконане на підставі опрацьованих даних за десять років (2000-2009).

Саме така детальність (рівень гмін) і водночас масштабність дослідження (охоплено всю територію країни) спонукали нас ознайомити (наскільки це можливо в короткому повідомленні) українських географів, екологів і геосозологів зі змістом цієї праці. Особливо корисною вона може бути для представників владних структур, а також експертів і спеціалістів, які займаються підготовкою відповідних документів стратегічного планування у сфері охорони довкілля на загальнодержавному, обласному та районному рівнях.

Знайомлячись із созологічним атласом Польщі, ми насамперед зважали на те, чи можна нині укласти аналогічну працю на рівні сільських рад для України? На жаль, дійшли негативного висновку, адже для цього потрібна інформація, яка акумулювалася б Держкомстатом. В Україні поки що екологічна статистика ведеться у значно вужчих рамках.

Рецензований Атлас складається з шести розділів.

Перший розділ присвячений концепції, джерелам інформації, методам та методології укладання твору. В цьому розділі автор акцентує увагу на тому, що політика охорони природного довкілля в Польщі регламентована державними документами, а це є основою урівноваженого (сталого) розвитку. Щоб ця політика була дієвою і стабільною, необхідно мати максимально повний комплект актуальної й вірогідної інформації щодо загроз і охорони природного середовища. Таку інформацію укладач окреслив як созологічну. Методологічний алгоритм опрацювання інформації представлений на рис. 1.

Автор зазначає, що після входження Польщі до Європейського Союзу кількість даних стосовно загроз і охорони природного довкілля постійно зростає. Більша частина таких даних стає публічно доступною, так само, як і застосування інформаційних технологій. Проте рівень розпорошення цих даних є достатньо значним, що при швидкому збільшенні їх кількості може призвести до інформаційного перенасичення і створити труднощі їхнього узагальнення (синтезу). Така ситуація утруднить розробку різного роду проектів і планів природоохоронного характеру, зокрема програм охорони природи на рівні воєводств, повітів і гмін.

У другому розділі йдеться про рівень навантаження на природне довкілля: демографічне,

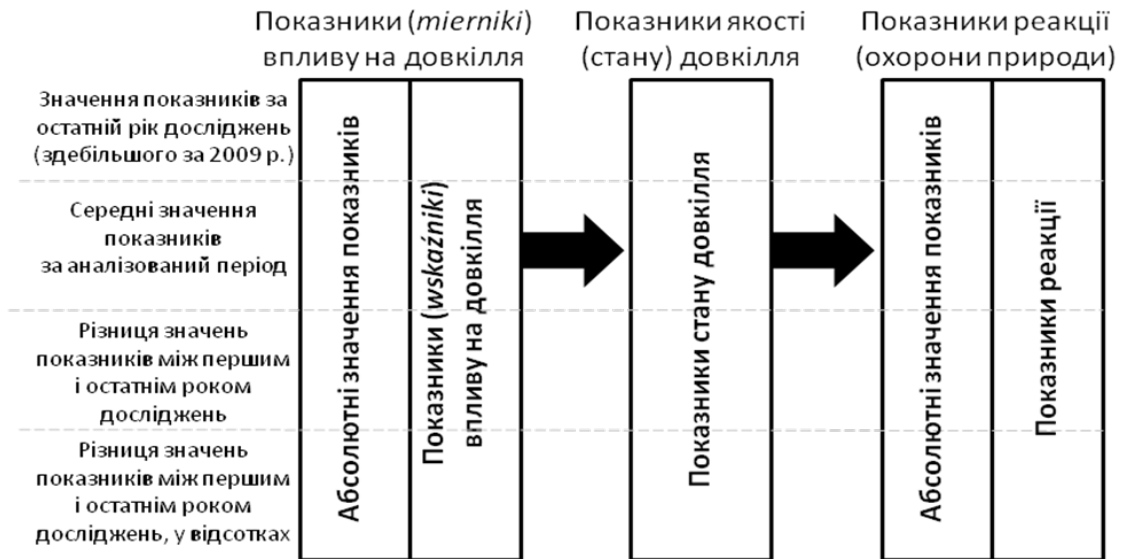

Рисунок 1. Групи показників і статистичні параметри, використані в процесі аналізу соціологічних даних

економічне, побутове; аналізується антропогенний вплив на біотичні компоненти території; визначається комплексна оцінка навантаження на природне середовище.

Головними розділами Атласу є другий – четвертий. Вони містять 229 кольорових карт, а також коментарі до явищ, представлених на цих картах. Такий поділ на проблеми дослідження відповідає певним критеріям (параметрам), що традиційно застосовуються в природоохоронних дослідженнях, а саме: а) антропогенне навантаження на природне середовище, б) стан (якість) довкілля, в) реакція на проблеми в природному середовищі, зокрема заходи, спрямовані на поліпшення існуючого стану природного довкілля.

Атлас підсумовують два розділи: п'ятий, що представляє синтез оцінювання і класифікацій, та шостий, в якому визначено території й осередки соціологічних проблем, де зосереджене найбільше навантаження на природне середовище, а також незадовільна його якість. Цей розділ доповнений великою кількістю таблиць, в яких наведені кількісні дані природоохоронного змісту.

Представлені карти, як і бази даних, мають важливе інформаційне значення. Для українських дослідників матеріали Атласу, очевидно, матимуть переважно *методологічне значення* в плані організації моніторингу природного довкілля і формування системи екологічної статистики на місцевому рівні (область, район, селищна і сільська ради). Адже стратегічний вибір Україною на пряму на інтеграцію з Євросоюзом змусить наші стандарти спочатку наблизити, а згодом і цілком перевести на європейські.

Ця праця буде корисною також для студентів ВНЗ, які спеціалізуються в напрямках: архітектура, географія, екологія, землевпорядкування, лісове й сільське господарство тощо.

Ще один напрям застосування інформації Атласу – бути корисними для багатьох державних, корпоративних і громадських організацій, що проводять діяльність у сфері охорони природного середовища, а також використовувати її як взірць (алгоритм) для науково-дослідних робіт працівників, які досліджують взаємозв'язки між соціально-економічними та природними підсистемами єдиного географічного середовища.